

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій

Кафедра адміністративного права та судочинства

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА
з дисципліни «Актуальні питання адміністративного права та процесу»
на тему: «Адміністративна відповідальність за порушення правил
воєнного стану»

Студентка групи ПРзм - 11

Кріль Юлія Дмитрівна

Керівник:

к.ю.н., доц. Вербіцька М.В.

Національна шкала_____

Кількість балів:_____ Оцінка: ECTS_____

Члени комісії _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Тернопіль - 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ВОЄННОГО СТАНУ.....	5
1.1 Поняття, мета та правові основи воєнного стану.....	5
1.2 Основні обмеження та обов’язки громадян під час воєнного стану.....	8
РОЗДІЛ 2. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ВОЄННОГО СТАНУ.....	12
2.1 Законодавче визначення адміністративних правопорушень у період воєнного стану.....	12
2.2 Види та міра адміністративних стягнень.....	14
РОЗДІЛ 3. МЕХАНІЗМИ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	19
3.1 Органи, що контролюють дотримання правил воєнного стану.....	19
3.2 Порядок притягнення до адміністративної відповідальності.....	21
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	27

ВСТУП

Актуальність роботи. Адміністративна відповідальність за порушення правил воєнного стану є важливим засобом забезпечення громадського порядку та безпеки населення в умовах надзвичайного правового режиму. У цей період держава запроваджує спеціальні обмеження та правила, спрямовані на захист національної безпеки і територіальної цілісності, тому їх дотримання є обов'язковим для всіх громадян. Порушення цих вимог може створювати загрозу для суспільства, що обумовлює необхідність застосування відповідних заходів впливу.

Законодавство передбачає різні види адміністративних стягнень за такі правопорушення, зокрема штрафи, конфіскацію майна, виправні роботи або адміністративний арешт. Їх застосування спрямоване не лише на покарання, а й на попередження нових порушень і формування відповідального ставлення громадян до виконання встановлених правил у період воєнного стану.

Актуальність теми адміністративної відповідальності за порушення правил воєнного стану зумовлена необхідністю забезпечення безпеки держави та громадського порядку в умовах збройної агресії. Дотримання встановлених обмежень є важливим, оскільки навіть незначні порушення можуть впливати на обороноздатність і безпеку населення. Тому дослідження цієї теми має важливе значення для розуміння ролі адміністративної відповідальності у підтриманні дисципліни та стабільності в державі.

Ступінь наукової розробки теми. Питання правового режиму воєнного стану, адміністративної відповідальності та забезпечення правопорядку в умовах надзвичайних ситуацій досліджувалися у працях таких учених: І. В. Гаврущенко, І. Дрок, С. В. Ківалов, В. Топольницький, Т. О. Коломоєць та інші.

Метою даного дослідження є дослідити адміністративну відповідальність за порушення правил воєнного стану та особливості її застосування в сучасних умовах.

Реалізація основної мети передбачає вирішення таких **завдань**:

1. дослідити поняття, мету та правові основи воєнного стану;
2. визначити основні обмеження та обов'язки громадян під час воєнного стану;
3. охарактеризувати законодавче визначення адміністративних правопорушень у період воєнного стану;
4. проаналізувати види та міру адміністративних стягнень;
5. дослідити органи, що контролюють дотримання правил воєнного стану;
6. визначити порядок притягнення до адміністративної відповідальності.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері забезпечення правопорядку під час воєнного стану.

Предметом дослідження є правові норми, принципи та механізми адміністративної відповідальності за порушення правил воєнного стану.

У роботі використані такі **методи** дослідження:

- системний метод (дозволив комплексно дослідити адміністративну відповідальність у період воєнного стану);
- структурний метод (застосовано для аналізу видів адміністративних стягнень та механізмів їх застосування);
- описовий метод (використано для характеристики правових основ, обмежень і обов'язків громадян).

Структура роботи. Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, які містять шість підрозділів, висновків та списку використаних джерел. У курсовій роботі використано 25 джерел. Загальний обсяг роботи 30 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ВОЄННОГО СТАНУ

1.1 Поняття, мета та правові основи воєнного стану

Воєнний стан є особливим правовим режимом, який вводиться в державі або окремих її регіонах у разі загрози збройної агресії або фактичного нападу. Він передбачає тимчасове обмеження окремих прав і свобод громадян та надання додаткових повноважень органам влади і військовому командуванню для забезпечення оборони держави, захисту населення та підтримання національної безпеки.

Воєнний стан — це особливий правовий режим, що вводиться в державі або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії, нападу чи реальної загрози нападу на країну. Його запровадження є необхідним кроком для захисту суверенітету, незалежності та територіальної цілісності держави. Такий режим діє тимчасово і встановлюється відповідно до законодавства [5, с. 50].

У період воєнного стану суттєво змінюється порядок функціонування державних органів. Органи державної влади, військове командування та органи місцевого самоврядування отримують додаткові повноваження, які дозволяють оперативно приймати рішення, координувати дії та забезпечувати оборону країни. Військове командування може брати участь в управлінні певними сферами життя суспільства.

Однією з характерних ознак воєнного стану є можливість тимчасового обмеження окремих прав і свобод громадян. Це може стосуватися свободи пересування, права на зібрання, недоторканності житла та інших прав. Такі обмеження вводяться лише в обсязі, необхідному для забезпечення безпеки, громадського порядку та ефективної оборони держави.

Воєнний стан передбачає впровадження спеціальних заходів, таких як комендантська година, перевірка документів, трудова повинність,

використання ресурсів підприємств для потреб оборони, посилення охорони важливих об'єктів інфраструктури. Усі ці заходи спрямовані на підтримання стабільності в країні в умовах небезпеки [15, с. 7-8].

Метою введення воєнного стану є передусім забезпечення захисту незалежності та територіальної цілісності держави. У ситуації реальної загрози або вже здійсненої збройної агресії держава спрямовує всі свої сили і ресурси на збереження суверенітету, недоторканності кордонів і відновлення контролю над територіями. Це передбачає не лише військові заходи, а й політичні, економічні та організаційні дії, спрямовані на зміцнення державності.

Однією з ключових цілей є ефективна відсіч збройній агресії. Воєнний стан створює правові умови для швидкої мобілізації людських і матеріальних ресурсів, приведення в готовність Збройних сил та інших військових формувань, а також для узгодження їхніх дій. Це дозволяє державі діяти оперативно, злагоджено і максимально ефективно в умовах воєнної небезпеки.

Важливою складовою є забезпечення національної безпеки у широкому розумінні. Це охоплює захист державних інституцій, стабільності політичної системи, економічної сфери, енергетики, транспорту, зв'язку та інших критично важливих галузей. Особлива увага приділяється інформаційній безпеці, протидії дезінформації, диверсіям і іншим внутрішнім та зовнішнім загрозам [4, с. 201-202].

Воєнний стан також має на меті забезпечити належну організацію роботи органів державної влади та місцевого самоврядування. У таких умовах важливо забезпечити чітке, централізоване управління, швидке прийняття рішень і їх неухильне виконання. Це дозволяє уникнути дезорганізації, підтримувати функціонування державного апарату та забезпечувати життєдіяльність країни навіть у складних обставинах.

Не менш важливою метою є охорона життя, здоров'я і безпеки громадян. Держава вживає заходів для мінімізації ризиків для населення,

організовує систему цивільного захисту, евакуацію із небезпечних районів, забезпечує доступ до медичної допомоги, гуманітарної підтримки та інших необхідних послуг. Паралельно здійснюється підтримання громадського порядку і правопорядку.

Воєнний стан спрямований на забезпечення умов для функціонування економіки та задоволення базових потреб населення. Це включає контроль за використанням ресурсів, переорієнтацію виробництва на потреби оборони, підтримку критично важливих підприємств і забезпечення населення необхідними товарами та послугами.

Правові основи воєнного стану в Україні складаються з низки нормативних актів, які встановлюють порядок його запровадження, правила функціонування держави та обмеження прав і свобод громадян у цей період. Основним документом є Конституція України, яка закріплює базові принципи державного устрою, верховенства права та визначає повноваження органів державної влади у надзвичайних ситуаціях. Конституція передбачає, що у разі загрози національній безпеці та територіальній цілісності країни можливе введення особливого правового режиму для захисту держави та її громадян [9].

Детально правові механізми введення і застосування воєнного стану регулюються Законом України «Про правовий режим воєнного стану». Цей закон визначає підстави, умови та строки введення воєнного стану, права та обов'язки органів державної влади і військового командування, а також порядок обмеження окремих прав і свобод громадян. Закон створює чітку правову основу для діяльності держави в умовах загрози або фактичної агресії [20].

Запровадження воєнного стану здійснюється Указом Президента України, у якому визначаються конкретні території, строки дії воєнного стану та особливості його застосування. Такий указ підлягає обов'язковому затвердженню Верховною Радою України, що гарантує конституційний

контроль і законність його дії. Це забезпечує баланс між необхідністю оперативних рішень і дотриманням демократичних процедур.

Окрім Конституції, закону та указу Президента, правові основи воєнного стану доповнюються іншими нормативно-правовими актами, які регулюють функціонування органів державної влади, військових формувань, місцевого самоврядування та громадян у цей період. Такі акти встановлюють порядок мобілізації, використання ресурсів, заходи цивільного захисту та забезпечення безпеки населення. Завдяки комплексному законодавчому регулюванню забезпечується ефективне управління державою та захист її громадян у надзвичайних умовах [4, с. 206].

Таким чином, воєнний стан є комплексним механізмом державного управління в умовах загрози чи війни, який поєднує правові, організаційні та оборонні заходи. Його метою є захист суверенітету та територіальної цілісності держави, забезпечення безпеки громадян та належна організація роботи державних органів, що регламентується Конституцією, законами та іншими нормативно-правовими актами.

1.2 Основні обмеження та обов'язки громадян під час воєнного стану

Під час воєнного стану громадяни стикаються з певними обмеженнями своїх прав і свобод, а також набувають додаткових обов'язків, які спрямовані на забезпечення безпеки держави та ефективної організації оборони. Ці заходи є тимчасовими і застосовуються лише в межах, необхідних для захисту населення, збереження громадського порядку та стабільного функціонування державних інститутів у складних умовах загрози чи війни. Виконання цих обов'язків кожним громадянином підвищує загальну ефективність заходів з оборони та забезпечує безпеку всього суспільства.

Під час воєнного стану громадяни можуть стикатися з певними обмеженнями своїх прав і свобод, які вводяться з метою забезпечення безпеки держави та ефективного ведення оборонних заходів.

Одним із найпоширеніших обмежень є тимчасове припинення або обмеження свободи пересування громадян. Це може включати встановлення комендантської години, обмеження доступу до окремих територій або заборону виїзду за межі регіону. Такі заходи спрямовані на збереження громадського порядку, запобігання поширенню паніки та забезпечення безпеки під час воєнних дій.

Іншим важливим обмеженням є тимчасове обмеження права на мирні збори, мітинги та демонстрації. Під час воєнного стану такі обмеження вводяться для того, щоб уникнути масових скупчень людей, які можуть створювати ризик для безпеки, заважати роботі органів влади та військових або стати об'єктом диверсійних дій [22, с. 75-76].

Крім того, держава може здійснювати контроль за пересуванням громадян, огляд їхніх речей, документів і транспортних засобів. Це дозволяє виявляти та запобігати діяльності осіб, які можуть становити загрозу для національної безпеки або безпеки інших громадян. Такі заходи забезпечують ефективну роботу правоохоронних органів і військових під час воєнного стану.

Можливе також обмеження доступу до інформації та комунікацій у цілях безпеки. У цей період держава може контролювати поширення певної інформації, щоб запобігти паніці, дезінформації або витоку даних, що можуть зашкодити обороноздатності країни.

Тимчасові обмеження можуть стосуватися і права на приватну власність, житло або майно. Наприклад, окремі об'єкти нерухомості або майна можуть використовуватися для потреб оборони, розміщення військових підрозділів, зберігання матеріальних ресурсів або розміщення переміщених осіб. Це необхідно для забезпечення життєдіяльності населення та ефективного захисту держави [24, с. 223-224].

Також обмежується право на страйки та певні види підприємницької діяльності у сферах, що мають стратегічне значення для оборони та безпеки держави. Підприємства, виробничі потужності та ресурси можуть залучатися до потреб армії та критично важливих галузей економіки. Це дозволяє державі максимально мобілізувати наявні ресурси для підтримки обороноздатності та стабільного функціонування суспільства [11, с. 28-29].

Під час воєнного стану громадяни набувають низки важливих обов'язків, виконання яких є необхідним для захисту держави та забезпечення безпеки населення. Ці обов'язки передбачають активну участь кожного у підтриманні порядку, виконанні законів і сприянні обороноздатності країни, що є критично важливим у надзвичайних умовах.

Одним із головних обов'язків громадян є виконання законних розпоряджень органів державної влади та військового командування. У воєнний час органи влади та військові керівники ухвалюють рішення, що стосуються безпеки країни, мобілізації ресурсів і організації оборони. Дотримання цих розпоряджень громадянами дозволяє уникнути хаосу, забезпечити ефективність управління та зберегти життя людей у складних умовах.

Важливим обов'язком є участь у захисті держави. Це може проявлятися через мобілізацію до Збройних сил, службу в територіальній обороні, виконання завдань, пов'язаних із забезпеченням безпеки населення, або інші форми підтримки оборонних заходів. Закон передбачає, що кожен громадянин може бути залучений до цих процесів у межах своїх можливостей, що забезпечує загальну обороноздатність держави та зміцнює національну безпеку [16, с. 96].

Громадяни також зобов'язані дотримуватися правил комендантської години та інших обмежень пересування. Такі заходи запроваджуються для запобігання хаотичному переміщенню людей, підтримання громадського порядку та створення умов для контролю над критично важливими

об'єктами. Виконання цих правил допомагає зменшити ризики для життя населення та забезпечує безпеку у разі воєнних загроз.

Співпраця з правоохоронними та військовими органами є ще одним важливим обов'язком громадян. Це передбачає надання необхідної інформації, дотримання законних вимог та допомогу у захисті державних об'єктів, критичної інфраструктури та життєво важливих ресурсів. Така співпраця підвищує ефективність дій держави і сприяє швидкому реагуванню на надзвичайні ситуації [13, с. 85].

Не менш важливою є підтримка цивільного порядку та суспільної дисципліни. Громадяни повинні дотримуватися норм моралі, етики та законності, не піддаватися паніці, допомагати оточуючим та сприяти стабільності суспільства. Цей обов'язок забезпечує злагоджене функціонування громади та підтримання нормального життя навіть у складних умовах воєнного часу.

Також громадяни мають обов'язок щодо збереження ресурсів і майна, що використовуються для оборонних потреб. Це стосується матеріальних засобів, продовольства, транспортних засобів, обладнання та інших ресурсів, які необхідні для забезпечення військових та цивільних потреб держави. Бережливе ставлення до таких ресурсів і своєчасне їхнє надання державі дозволяє ефективно організувати оборону та підтримувати життєдіяльність населення [19, с. 129-130].

Отже, обмеження прав і свобод громадян та їхні обов'язки під час воєнного стану є важливим механізмом захисту держави та забезпечення порядку в суспільстві. Дотримання громадянами встановлених правил, виконання законних розпоряджень органів влади та участь у заходах з оборони дозволяють ефективно протидіяти загрозам, зберігати стабільність та забезпечувати безпеку життя і здоров'я населення навіть у складних умовах надзвичайної ситуації.

РОЗДІЛ 2. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ВОЄННОГО СТАНУ

2.1 Законодавче визначення адміністративних правопорушень у період воєнного стану

Адміністративні правопорушення у період воєнного стану є особливою категорією правопорушень, яка регулюється законодавством України та визначається низкою нормативних актів. Такі правопорушення виникають у надзвичайних умовах, коли держава перебуває під загрозою збройної агресії або в умовах активних воєнних дій. У цей період громадяни та посадові особи мають дотримуватися спеціальних правил поведінки та виконувати обов'язки, встановлені законами і розпорядженнями органів влади та військового командування. Порухення таких правил розцінюється як адміністративне правопорушення та тягне за собою відповідальність.

Адміністративні правопорушення у період воєнного стану мають на меті забезпечення громадського порядку, безпеки населення та ефективного функціонування органів державної влади. В умовах воєнного стану навіть незначні порушення правил можуть мати серйозні наслідки, оскільки вони створюють загрозу життю громадян, перешкоджають обороні країни та можуть підривати стабільність суспільства. Саме тому законодавство передбачає чітку систему обмежень і відповідальності для осіб, які порушують встановлені правила [18, с. 234].

Одним із найпоширеніших видів адміністративних правопорушень під час воєнного стану є порушення правил комендантської години. Громадяни зобов'язані дотримуватися встановленого часу, коли пересування вулицями або перебування поза домом заборонене або обмежене. Порушення цих правил може спричинити загрозу безпеці, оскільки воєнний стан часто передбачає активну оборону певних територій, охорону стратегічних об'єктів та контроль за переміщенням населення. Такі дії можуть також заважати

правоохоронним та військовим органам виконувати свої функції та захищати населення.

Ще одним важливим видом адміністративних правопорушень є невиконання законних розпоряджень органів державної влади та військового командування. У період воєнного стану органи влади можуть встановлювати спеціальні правила, обмеження або накази, необхідні для захисту держави та її громадян. Ігнорування таких розпоряджень, відмова виконувати їх або зухвалі дії на шкоду безпеці держави вважаються адміністративним порушенням. Це може включати, наприклад, відмову підкорятися наказам щодо евакуації, переміщення транспортних засобів, участі у територіальній обороні або наданні допомоги військовим.

До категорії адміністративних правопорушень також належать порушення обмежень пересування. Це стосується не лише комендантської години, а й заборони виїзду з певних районів, ігнорування обмежень на в'їзд або виїзд із зони воєнного стану. Такі обмеження запроваджуються для контролю за безпекою та недопущення проникнення осіб, які можуть становити загрозу державі або окремим населеним пунктам. Порушення цих правил може загрожувати життю громадян, оскільки послаблює контроль над критично важливими територіями та об'єктами [6, с. 87-88].

Порушення правил проведення масових заходів, зокрема зборів, мітингів та демонстрацій, також належить до адміністративних правопорушень під час воєнного стану. У цей період будь-які масові скупчення людей можуть створювати ризик для безпеки, стати ціллю диверсій або заважати роботі органів влади та військових. Тому закон передбачає обмеження на проведення таких заходів або суворі умови для їх проведення, порушення яких тягне за собою адміністративну відповідальність.

Адміністративне законодавство передбачає, що відповідальність за такі правопорушення повинна бути оперативною та ефективною. Це означає, що органи влади та правоохоронні структури мають право негайно реагувати на

порушення, проводити перевірки, фіксувати порушення та накладати адміністративні стягнення. В умовах воєнного стану особливе значення має швидкість реагування, оскільки навіть короточасні порушення можуть створювати загрозу для життя людей або успіху оборонних заходів.

Окрім загальних адміністративних порушень, законодавство передбачає й особливі категорії правопорушень, що стосуються використання майна, ресурсів та інформації. Наприклад, недотримання правил щодо використання стратегічних ресурсів, продовольства, транспортних засобів або обладнання для потреб оборони вважається адміністративним порушенням. Також забороняється поширювати інформацію, що може зашкодити обороноздатності держави або створити паніку серед населення.

Особливу увагу законодавство приділяє порушенням, пов'язаним із мобілізацією та участю громадян у територіальній обороні. Громадяни, які ухиляються від виконання своїх обов'язків під час мобілізації або надання допомоги військовим, несуть адміністративну відповідальність. Такі порушення безпосередньо впливають на обороноздатність держави та ефективність її захисних заходів [7, с. 74-75].

Таким чином, законодавче визначення адміністративних правопорушень під час воєнного стану забезпечує правову основу для підтримання порядку і безпеки у суспільстві. Дотримання встановлених правил громадянами і своєчасне притягнення порушників до відповідальності сприяє захисту держави, ефективній роботі органів влади та військових, а також збереженню життя і здоров'я населення в умовах надзвичайної ситуації.

2.2 Види та міра адміністративних стягнень

В умовах воєнного стану забезпечення дисципліни, громадського порядку та безпеки населення потребує чіткого правового регулювання. Для

цього законодавство передбачає різні види адміністративних стягнень, які застосовуються до громадян та посадових осіб за порушення встановлених правил. Міра стягнень визначається з урахуванням тяжкості правопорушення, його наслідків та обставин вчинення, що дозволяє державі швидко реагувати на порушення та підтримувати ефективну роботу органів влади і військового командування.

Адміністративні стягнення у період воєнного стану застосовуються для забезпечення дисципліни, громадського порядку та безпеки населення. Вони покликані стимулювати дотримання правил і законів, а також запобігати порушенням, які можуть загрожувати життю людей або ефективності оборонних заходів.

Одним із найпоширеніших і найменш суворих видів стягнень є попередження. Воно може бути усним або письмовим і передбачає зауваження порушнику щодо недотримання встановлених правил та нагадування про необхідність їх виконання. Попередження застосовується переважно у випадках незначних порушень або коли порушник не створює серйозної загрози безпеці населення. Такий вид стягнення має, крім карального, ще й виховний ефект, стимулюючи громадян до свідомого дотримання правил і законів [8, с. 221-222].

Штраф є більш серйозним видом адміністративного стягнення і передбачає грошове покарання. Його розмір визначається законом залежно від тяжкості правопорушення та можливих наслідків для безпеки держави й громадян. Штрафи застосовуються у випадках порушень, які можуть серйозно вплинути на порядок, безпеку або ефективність виконання заходів воєнного стану. Наприклад, штрафи накладаються за порушення правил комендантської години, невиконання законних розпоряджень органів влади або ігнорування обмежень на пересування в зоні воєнного стану.

Конфіскація предметів або майна передбачає тимчасове або постійне вилучення речей, які були використані для порушення правил або становлять загрозу безпеці держави. До таких об'єктів можуть належати транспортні

засоби, обладнання, зброя або інші ресурси, які використовувалися для протиправних дій. Конфіскація спрямована на запобігання повторним порушенням, зменшення ризику для громадян та підтримання ефективного контролю за використанням ресурсів у період воєнного стану.

Виправні роботи є ще одним видом адміністративного стягнення, що передбачає виконання певних суспільно корисних робіт під контролем органів влади. Вони застосовуються у випадках порушень середньої тяжкості, коли інші види стягнень вважаються недостатніми для відновлення справедливості або для виховного впливу на порушника. Виправні роботи не лише покарання, а й спосіб компенсувати шкоду суспільству та сприяти підтриманню дисципліни і порядку у громаді [2, с. 84-85].

Адміністративний арешт є найсуворішим видом адміністративного стягнення, застосовуваним у виняткових випадках, пов'язаних із грубими порушеннями правил воєнного стану. Він передбачає тимчасове обмеження свободи особи і застосовується тоді, коли інші види стягнень не можуть забезпечити належне дотримання законів або захист державної безпеки. Адміністративний арешт може бути необхідним для недопущення повторних порушень, стримування потенційно небезпечних осіб та забезпечення ефективності заходів, пов'язаних з обороною та безпекою населення.

Міра адміністративних стягнень у період воєнного стану визначається залежно від тяжкості правопорушення, його наслідків для безпеки держави та громадян, обставин вчинення, наміру особи та можливості поєднання різних видів стягнень, і застосовується оперативно органами влади або правоохоронними структурами з дотриманням законодавчих процедур.

Одним із основних принципів визначення міри адміністративного стягнення є пропорційність. Це означає, що вид і розмір покарання мають відповідати характеру та наслідкам правопорушення. Легкі порушення, які не створюють значної загрози безпеці, можуть каратися попередженням або невеликим штрафом. Складніші або повторні порушення, що мають потенційно серйозні наслідки для держави або громадян, можуть тягнути за

собою більш суворі заходи впливу, такі як великий штраф, конфіскація майна, виправні роботи або адміністративний арешт.

Законодавство передбачає оперативне застосування адміністративних стягнень у воєнний час. У цей період важливо, щоб органи влади та правоохоронні структури могли швидко реагувати на порушення, фіксувати їх і приймати рішення про накладення відповідних заходів впливу. Швидке реагування дозволяє мінімізувати негативні наслідки для безпеки громадян, запобігати хаосу та підтримувати ефективне функціонування органів влади і військового командування.

При визначенні конкретної міри стягнення враховуються різні обставини вчинення правопорушення. До них належать намір особи, обсяг заподіяної шкоди, характер порушення, наявність або відсутність попередніх правопорушень та потенційні наслідки для безпеки держави і населення. Такий підхід дозволяє забезпечити індивідуалізацію відповідальності та справедливості, адже однакові дії можуть мати різні наслідки залежно від контексту [23, с. 158-159].

Міра стягнення може поєднуватися, якщо цього потребує ситуація. Наприклад, одночасне застосування штрафу та конфіскації майна або штрафу та суспільно корисних робіт підвищує ефективність заходу та забезпечує як виховний, так і каральний ефект. Поєднання видів стягнень дозволяє максимально врахувати тяжкість порушення та можливі ризики, що виникають у разі недотримання правил воєнного стану.

Адміністративні стягнення застосовуються органами влади або правоохоронними органами з дотриманням встановлених законодавством процедур, навіть у складних умовах воєнного стану. Це гарантує правомірність дій держави, забезпечує дотримання принципів справедливості та створює передбачуваність для громадян. Водночас суворе, але законне застосування стягнень стимулює громадян дотримуватися правил, підтримувати порядок і дисципліну та сприяє ефективному захисту держави і населення в надзвичайних умовах [17, с. 87-88].

Отже, види та міра адміністративних стягнень під час воєнного стану є важливим механізмом підтримки правопорядку та безпеки. Вони забезпечують пропорційність покарання, оперативне реагування на порушення та дотримання законності, а також стимулюють громадян до свідомого виконання своїх обов'язків, що сприяє захисту держави та стабільності суспільства у складних умовах надзвичайного правового режиму.

РОЗДІЛ 3. МЕХАНІЗМИ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

3.1 Органи, що контролюють дотримання правил воєнного стану

Органи, що контролюють дотримання правил воєнного стану, є ключовим елементом системи безпеки держави під час надзвичайного правового режиму. Вони забезпечують виконання законів, указів Президента та рішень уряду, контроль за дотриманням обмежень і правил, а також підтримку громадського порядку, дисципліни та безпеки населення. Завдяки їхній діяльності державні органи, військові формування та місцеві громади можуть ефективно координувати свої дії у складних умовах воєнного стану, запобігати порушенням і мінімізувати ризики для життя громадян.

Органи, що контролюють дотримання правил воєнного стану, відіграють надзвичайно важливу роль у забезпеченні безпеки держави та населення під час надзвичайного правового режиму. Вони здійснюють систематичний нагляд за виконанням законів, указів Президента та рішень уряду, контролюють дотримання встановлених обмежень і правил, а також забезпечують підтримку громадського порядку та дисципліни. Завдяки їхній діяльності забезпечується координація між державними структурами, військовими формуваннями та місцевими органами самоврядування, що дозволяє ефективно реагувати на загрози та забезпечувати захист населення [10, с. 124-125].

Органи державної влади виконують функції загального управління та контролю за дотриманням законів і нормативних актів у період воєнного стану. Вони визначають порядок і механізми запровадження обмежень, забезпечують виконання розпоряджень Президента та уряду, а також координують діяльність правоохоронних органів, військових формувань та місцевого самоврядування. Така централізована система управління дозволяє

створити єдиний правовий і організаційний простір, у якому всі суб'єкти влади діють узгоджено та ефективно.

Органи місцевого самоврядування контролюють дотримання правил воєнного стану на рівні територіальних громад. Вони організовують виконання обмежень, контролюють порядок у громадських місцях, взаємодіють із правоохоронними органами та військовими підрозділами, а також координують евакуацію та захист населення у разі виникнення загроз. Місцеві органи влади забезпечують оперативне реагування на порушення на території громади та сприяють підтримці стабільності та безпеки у населених пунктах.

Правоохоронні органи, включно з поліцією та Національною гвардією, забезпечують безпосередній контроль за громадським порядком під час воєнного стану. Вони здійснюють нагляд за дотриманням комендантської години, обмежень пересування, правил проведення масових заходів та інших встановлених норм. Крім цього, правоохоронні органи оперативно реагують на правопорушення, документують їх і передають інформацію до відповідних органів для застосування адміністративних стягнень. Їхня діяльність дозволяє запобігати хаосу, забезпечувати безпеку громадян і підтримувати дисципліну у суспільстві [14, с. 247-348].

Військове командування та Збройні Сили України здійснюють контроль за виконанням мобілізаційних заходів, оборонних операцій і територіальної оборони. Вони відповідають за охорону стратегічних об'єктів, організацію оборони населених пунктів, захист населення від загроз з боку агресора та контроль за дотриманням розпоряджень військового характеру. Такий контроль дозволяє забезпечити ефективне функціонування оборонних структур і підтримку безпеки громадян на національному рівні.

Спеціальні контролюючі органи, такі як Служба безпеки України та прикордонна служба, здійснюють нагляд за дотриманням правил безпеки, запобігають диверсіям, шпигунству та іншим загрозам державній безпеці. Вони контролюють перетин державного кордону, обіг інформації, що може

становити загрозу, і забезпечують виконання спеціальних розпоряджень щодо захисту критично важливих об'єктів. Робота цих органів дозволяє оперативно реагувати на потенційні загрози та мінімізувати ризики для держави та населення [21, с. 191].

Цивільні формування та підрозділи територіальної оборони допомагають органам влади і військовим у контролі за дотриманням правил на місцевому рівні. Вони залучаються до охорони громадського порядку, контролю за дотриманням обмежень пересування, участі в евакуаційних заходах та забезпеченні безпеки важливих об'єктів. Завдяки їхній діяльності підвищується ефективність контролю, посилюється взаємодія між державними структурами та громадянами, а також створюється додатковий рівень захисту населення у період воєнного стану [12, с. 319-320].

Отже, органи, що контролюють дотримання правил воєнного стану, забезпечують комплексний нагляд і координацію на всіх рівнях від державного до місцевого, що дозволяє оперативно реагувати на порушення, підтримувати порядок і дисципліну, захищати населення і стратегічні об'єкти держави. Їхня діяльність є необхідною для стабільності суспільства та ефективного виконання заходів з оборони і безпеки під час воєнного стану.

3.2 Порядок притягнення до адміністративної відповідальності

Порядок притягнення до адміністративної відповідальності під час воєнного стану є одним із ключових механізмів підтримки громадського порядку, дисципліни та безпеки держави. В умовах надзвичайного правового режиму виникає необхідність у чіткому регламентуванні дій органів влади та військових формувань щодо порушників встановлених обмежень і правил. Мета цього процесу полягає не лише у застосуванні покарання, а й у запобіганні повторним правопорушенням, ефективному контролі за дотриманням норм воєнного стану та підтримці стабільності суспільства. Система притягнення до відповідальності дозволяє державі швидко

реагувати на загрози, мінімізувати шкоду для населення і стратегічних об'єктів та забезпечити дисципліну серед громадян.

Виявлення правопорушень під час воєнного стану є початковим і дуже важливим етапом процесу адміністративного реагування. Органи державної влади, правоохоронні структури, військові формування та спеціальні служби здійснюють постійний контроль за дотриманням правил та обмежень, встановлених законодавством. Це можуть бути перевірки дотримання комендантської години, контроль пересування людей і транспортних засобів, огляд речей та документів, спостереження за дотриманням правил проведення масових заходів та заходів безпеки на стратегічних об'єктах. Виявлення порушень здійснюється як у рамках планових перевірок, так і у результаті оперативного реагування на повідомлення громадян або службових осіб. Точне і своєчасне виявлення правопорушення дозволяє не тільки зафіксувати факт порушення, а й оцінити його потенційну небезпеку для безпеки держави та громадян, що має критичне значення під час воєнного стану [25, с. 292].

Документальне оформлення правопорушення здійснюється через складання протоколу про адміністративне правопорушення. Протокол є офіційним документом, який містить опис дій порушника, обставини правопорушення, наявні докази та свідків, а також посилення на законодавчі норми, що були порушені. Він слугує підставою для подальшого розгляду справи уповноваженими органами або судом. Правильне складання протоколу гарантує законність процесу, запобігає зловживанням владою та забезпечує прозорість процедур притягнення до відповідальності. У випадку воєнного стану протокол також може містити інформацію про можливі наслідки правопорушення для безпеки держави, що дозволяє оцінити ризики та прийняти рішення щодо міри стягнення [14, с. 348].

Розгляд справи уповноваженим органом або судом є наступним етапом, на якому оцінюються обставини правопорушення та ступінь його тяжкості. Орган, що розглядає справу, встановлює, чи містить дія або

бездіяльність особи склад адміністративного правопорушення відповідно до законодавства. Крім того, розгляд включає оцінку можливих наслідків порушення для безпеки населення та держави, а також наявності обставин, що пом'якшують або обтяжують відповідальність. Це дозволяє забезпечити пропорційність покарання, дотримання принципу справедливості та врахування індивідуальних особливостей конкретного випадку. Особливо важливим є те, що під час воєнного стану органи влади та суди повинні оперативно приймати рішення, не порушуючи при цьому прав громадян і не створюючи додаткових ризиків для суспільства [1, с. 507].

Призначення адміністративного стягнення передбачає визначення виду та міри відповідно до тяжкості правопорушення і його наслідків. Види стягнень можуть включати попередження, штраф, конфіскацію предметів або майна, виконання суспільно корисних робіт, адміністративний арешт. Вибір конкретного виду стягнення залежить від того, наскільки дії порушника загрожують безпеці держави і населення, від його наміру, повторності правопорушень та обставин, що сприяли його вчиненню. Міра стягнення визначається таким чином, щоб покарання було пропорційним, сприяло усвідомленню порушником серйозності його дій та запобігало повторним правопорушенням.

Застосування адміністративного стягнення здійснюється відповідно до встановлених законодавчих процедур, що гарантує дотримання прав громадян і реальну ефективність покарання. Органи влади та правоохоронні структури контролюють виконання постанов, забезпечують сплату штрафів, виконання виправних робіт або адміністративного арешту, а також контроль за майном, яке підлягає конфіскації. У разі потреби особа має право оскаржити постанову або рішення, що дозволяє перевірити законність і обґрунтованість застосованого стягнення та гарантує дотримання принципів справедливості навіть у складних умовах воєнного стану [3, с. 270].

Таким чином, порядок притягнення до адміністративної відповідальності під час воєнного стану забезпечує системність, законність і

ефективність реагування на правопорушення. Він поєднує контроль за дотриманням правил із дотриманням прав громадян, дозволяє оперативно реагувати на загрози, підтримувати дисципліну та порядок у суспільстві, сприяє захисту стратегічно важливих об'єктів і населення. Завдяки чіткому регламенту процедур, документуванню фактів, оцінці обставин порушення та пропорційному застосуванню стягнень система адміністративної відповідальності стає надійним інструментом забезпечення безпеки та стабільності держави під час надзвичайного правового режиму.

ВИСНОВКИ

Воєнний стан є особливим правовим режимом, який вводиться в державі або окремих її регіонах у разі загрози збройної агресії або нападу. Його головна мета полягає у захисті незалежності та територіальної цілісності держави, забезпеченні національної безпеки та організації ефективної роботи органів влади і військових формувань у складних умовах. Правові основи воєнного стану визначені Конституцією України, Законом України «Про правовий режим воєнного стану», указами Президента та іншими нормативно-правовими актами. Ці документи гарантують законність дій органів влади та встановлюють рамки, в межах яких можуть вводитися обмеження прав і свобод громадян для забезпечення оборони та безпеки держави.

Під час воєнного стану громадяни можуть тимчасово обмежуватися у таких правах, як свобода пересування, проведення масових заходів, доступ до певної інформації та використання майна, яке може знадобитися для потреб оборони. Водночас вони зобов'язані виконувати законні розпорядження органів влади і військового командування, брати участь у захисті держави, дотримуватися комендантської години, співпрацювати з правоохоронними та військовими органами, підтримувати порядок і дисципліну. Виконання цих обов'язків є важливим для забезпечення безпеки населення та ефективної організації заходів з оборони, а також допомагає підтримувати стабільність у суспільстві під час надзвичайного правового режиму.

Адміністративні правопорушення у період воєнного стану – це дії або бездіяльність, що порушують встановлені обмеження, правила та розпорядження органів влади і військового командування. Законодавство визначає конкретні види правопорушень, включаючи недотримання комендантської години, порушення правил пересування, невиконання мобілізаційних заходів та інших обмежень. Встановлення відповідальності за

такі дії дозволяє підтримувати дисципліну, забезпечувати ефективність оборонних заходів і зберігати громадський порядок у складних умовах воєнного стану.

Адміністративні стягнення під час воєнного стану можуть включати попередження, штраф, конфіскацію майна, виправні роботи або адміністративний арешт. Міра стягнення визначається залежно від тяжкості порушення, його наслідків для безпеки держави та громадян, а також обставин вчинення правопорушення. Таке регламентоване застосування стягнень забезпечує пропорційність покарання, дисциплінує громадян та підвищує ефективність дій органів влади у період надзвичайного правового режиму.

Контроль за дотриманням правил воєнного стану здійснюють органи державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронні та військові формування, а також спеціальні служби. Їхні функції включають моніторинг виконання законів і розпоряджень, перевірку дотримання комендантської години та правил пересування, охорону стратегічних об'єктів і оперативне реагування на порушення. Спільна робота цих органів забезпечує ефективність контролю, підтримку дисципліни та безпеки населення, а також своєчасне реагування на загрози для держави та громадян.

Порядок притягнення до адміністративної відповідальності під час воєнного стану включає кілька послідовних етапів: виявлення порушення, документальне оформлення факту порушення, розгляд справи уповноваженим органом, визначення виду і міри стягнення та можливість оскарження постанови. Така процедура забезпечує законність і прозорість застосування стягнень, пропорційність покарання та дотримання прав громадян. Дотримання цих правил дозволяє оперативно реагувати на порушення, підтримувати дисципліну і порядок у суспільстві та захищати життя і безпеку населення під час воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ададуров А. В. Адміністровано-правові проблеми притягнення осіб до адміністративної відповідальності за ст. ст. 210, 210-1 КУпАП в умовах воєнного стану в Україні. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф.; у 2-х ч. - Ч. І. - Дніпро : ДДУВС, 2025. С. 506-508.
2. Бевз С.І., Стадник В.Я. Посилення адміністративної відповідальності в умовах воєнного стану: окремі аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 5. С. 195.
3. Блохіна О. А. Проблеми адміністративного права та примусового притягнення до адміністративної відповідальності у період воєнного стану. Сучасні дослідження в глобалізаційному світі: наука для миру і безпеки: зб. тез Міжнар. форуму молодих учених. Дніпро : ДДУВС, 2023. С. 268-271.
4. Воробйов В. Особливості адміністративно-правового регулювання правового режиму воєнного стану в Україні. Протидія дезінформації в умовах російської агресії проти України: виклики і перспективи: тези доп. учасників міжн. наук.-практ. конф. 2023. С. 205–208.
5. Дідич Т.О., Дворак С.Ю. Воєнний стан в системі умов дії права: методологічні аспекти пізнання. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія ПРАВО. 2025. Випуск 89: частина 1. С. 49-53.
6. Дрок І. С. Адміністративна відповідальність за порушення встановлених обмежень під час дії режиму воєнного стану. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2024. № 6. С. 87–91.
7. Захарченко А.М. Щодо адміністративної відповідальності за порушення заборон і обмежень, пов'язаних із введенням воєнного стану. Нова архітектура безпекового середовища України: збірник тез Всеукр. наук.-практ. конф. Харків: Юрайт, 2022. С. 74-75.

8. Колеснікова М.В., Тригуб О.М. Адміністративна відповідальність в умовах воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2026. Випуск № 01, частина 2. С 220-223.
9. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text/>
10. Корелова В. А., Рябченко Я. С., Солодка А. П. Вплив правового режиму воєнного стану на діяльність Кабінету Міністрів України та військових адміністрацій. *Проблеми законності*. 2023. Вип. 161. С. 119–138.
11. Корнієнко М. В. Права людини в умовах воєнного стану: загальноправовий дискурс. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1–2. С. 27–31.
12. Крупко Я. М. Особливості діяльності органів державної виконавчої влади в умовах воєнного стану: питання фінансового контролю. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 6. Ч. 2. С. 317–321.
13. Леонтьєва Л. В. Права і свободи людини і громадянина під час воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 84–86.
14. Литвинчук О.І. Діяльність адміністративних органів в умовах воєнного стану: загальний концепт. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 6. Ч. 2. С. 346–350.
15. Лобко М.М., Семененко В.М., Фучко А.Й. Деякі аспекти правового режиму воєнного стану в Україні: порядок введення та припинення дії. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень НУОУ імені Івана Черняхівського*. 2020. № 2. С. 6–13.
16. Маркович Х.М. Права і свободи людини в умовах воєнного стану: фокус пріоритетів. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 4. С. 95-98.

17. Нормативно-правові акти у сфері воєнної безпеки України : довідник; за заг. ред. д.ю.н, проф., засл. діяча науки і техніки України О. С. Юніна. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 208 с.
18. Павловська Н.В. Деякі питання розгляду справ про адміністративні правопорушення (делікти) під час воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 2. С. 233-236.
19. Пилипенко В. Вплив військового стану на права і свободи громадян України. *Проблеми та судження. Юридичний вісник*. 2025. № 5. С. 125-134.
20. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/389-19>
21. Проць І.М., Скриньковський Р.М., Микитюк М.А. Система органів, які реалізують адміністративно-правовий режим воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія ПРАВО. 2025. Випуск 91: частина 3. С. 189-194.
22. Славко А. С. Обмеження прав і свобод людини і громадянина за умов дії режиму воєнного стану: порівняльно-правовий аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2016. № 41 (2). С. 74–78.
23. Трум М. В. Забезпечення реалізації адміністративної відповідальності в умовах воєнного стану. Актуальні проблеми адміністративно-деліктного права України : матеріали круглого столу. Вінниця : ХНУВС, 2024. С. 157-160.
24. Фігель Ю. О. Обмеження прав людини в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Львівської комерційної академії*. Серія : Юридична. 2015. Вип. 2. С. 222–230.
25. Шестак Л.В., Селецький О.В. Окремі проблеми правового регулювання адміністративної відповідальності за правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління. *Науковий вісник*

Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. 2024. Випуск 82: частина 2. С. 289-293.